

Received / Geliş
30.01.2019

Article History
Accepted / Kabul
27.02.2019

Available Online / Yayınlanma
28.02.2019

POLICY COUNCILS IN THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM: AN EVALUATION THROUGH SOCIAL POLICY COUNCILS

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE POLİTİKA KURULLARI:
SOSYAL POLİTİKALAR KURULU ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Çiğdem AKMAN¹

Abstract

The parliamentary system has been replaced with "Presidential Government System" as of 2018 in Turkey. Bringing a very radical change along with it, this replacement stands out as a result of the long-lasting discussions on government system. However, it is not possible to state these discussions are over. Numerous questions regarding the new system come to mind. Therefore, it is necessary to analyze the new system in different perspectives. In the studies within the literature, mostly evaluations, identifications and suggestions have been made within the framework of law and democracy by emphasizing on the relationship between the powerful enforcement with legislation and jurisdiction. The aim of the study is to analyze policy councils which have been rather less emphasized and are seen as one of the important changes as a part of the new government system. Significant authorities and duties were given to these councils which will be directly working with the president in terms of making policies and strategies within their own area of responsibilities. Within the scope of the duties and powers of policy councils, it could be stated that they have become an important actor of the public policy making process in Turkey. In this context, the functioning and the place of the policy councils are addressed and evaluated in the case of the Social Policy Councils in the study.

Keywords: Presidential Government System, Public Policy, Policy Councils, Social Policy Councils.

Öz

Türkiye'de 2018 yılı itibariyle parlamenter sistemden "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi"ne geçilmiştir. Oldukça köklü bir değişimi beraberinde getiren bu değişiklik uzun yıllardır devam eden hükümet sistemi tartışmalarının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak tartışmaların bittiğini söylemek mümkün değildir. Yeni yönetim sistemi ile ilgili pek çok soru akla gelebilmekte, bu nedenle de farklı açılardan analiz edilmesi gerekmektedir. Alan yazında yapılan çalışmalarda daha çok güçlü yürütmenin yasama ve yargı ile ilişkileri üzerinde durularak hukuk ve demokrasi çerçevesinde değerlendirme, tespit ve önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma şu anda üzerinde daha az durulan ve yeni yönetim sisteminin getirdiği önemli değişikliklerden biri olarak ortaya çıkan politika kurullarının incelenmesini hedeflemektedir. Cumhurbaşkanı ile doğrudan çalışacak bu kurullara, kendi görev alanları ile ilgili politika ve strateji belirleme hususunda önemli yetki ve görevler verilmiştir. Politika kurullarının yetki ve görevleri çerçevesinde, Türkiye'de kamu politikası oluşturma sürecinin önemli bir aktörü haline geldiği söylenebilir. Bu bağlamda, çalışmada Sosyal Politikalar Kurulu üzerinden politika kurullarının yeri ve işleyişi ele alınmakta ve genel olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Kamu Politikası, Politika Kurulları, Sosyal Politikalar Kurulu.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, cigdemakman@sdu.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye’de 1960’ların sonundan itibaren başkanlık sistemi çerçevesinde hükümet sistemi tartışmaları yapılmaya başlanmıştır. 2017 yılında referandum yoluyla Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilerek başkanlık sistemine benzer yeni bir yönetim sistemi ortaya konulmuş, 2018 cumhurbaşkanlığı seçimleri ile uygulanmaya başlamıştır. Zaten 2007 yılında yapılan referandum ile Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından seçilmesine karar verilmesi ile parlamenter sistemden başkanlık sistemine doğru bir geçiş yaşandığı söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde yeni yönetim sisteminin Türkiye’de uygulanabilirliğinin araştırıldığı, başkanlık sisteminin olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirildiği ve demokrasi açısından tartışıldığı çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Ayrıca vatandaşların yeni yönetim sistemine bakış açılarını analiz eden çalışmalar da mevcuttur. Ancak yeni oluşturulan ofislerin, kurulların ve bazı başkanlıkların da incelenmesi, teşkilat yapısı içerisindeki yerinin analiz edilmesi ve hükümet sistemine etkilerinin araştırılması gerekmektedir. Bu çerçevede başta 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi olmak üzere pek çok düzenleme kapsamlı bir şekilde incelenmelidir.

1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarının yasal dayanağını oluşturmaktadır. Bu kararname ile “bilim, teknoloji ve yenilik”, “eğitim ve öğretim”, “ekonomi”, “güvenlik ve dış politika”, “hukuk”, “kültür ve sanat”, “sağlık ve gıda”, “sosyal politika” ve “yerel yönetim” alanlarında 9 adet politika kurulu oluşturularak teşkilat yapısında önemli bir yer verilmiştir.

Politika kurulları politika ve strateji önerileri geliştirme konusunda ön plana çıkmaktadırlar. Bu çerçevede Cumhurbaşkanı alacağı kararlarda ve uygulayacağı politikalarda bu önerileri dikkate alacaktır. Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan politika ve strateji önerileri üzerinde ayrıntılı çalışılarak politika oluşturma süreci tamamlanacaktır. Cumhurbaşkanı, politika oluşturma ve strateji belirleme sürecinin temel aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Politika kurulları doğrudan Cumhurbaşkanı ile çalışmanın yanı sıra kendi görev alanları ile ilgili konularda bazı kamu kurum ve kuruluşlarına görüş verecek ve alacaktır.

Sosyal Politikalar Kurulu ihtiyaç sahipleri, aile, çalışma şartları, gelir güvencesi ve gelir adaleti, sosyal refah, dezavantajlı gruplar ve göç ve göçmen konularında politika önerileri oluşturmak ya da geliştirmek ile görevlendirilmiştir. Sosyal Politikalar Kurulu’nun politika önerisi geliştirme konusunda ne kadar etkili olacağı ile ilgili değerlendirme ve tespit yapılabilmesi için görev ve yetkilerinin, kurul üyelerinin ve yapacakları çalışmaların incelenmesi gerekmektedir. Ancak çalışmalarını üzerinden bir değerlendirme yapılabilmesi henüz mümkün değildir. Bu nedenle çalışmada görev ve yetkileri, üyeleri ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile ilişkileri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın temel sorusu olan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde politika kurullarının yeri ve işleyişi çerçevesinde, öncelikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve yeni bir kamu politikası aktörü olan politika kurulları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ardından Sosyal Politikalar Kurulu ve üyeleri incelenmiştir. Son olarak, hem Kurulun hem de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın görev ve yetkileri karşılaştırmalı olarak ele alınarak Kurul ve Bakanlık arasındaki ilişki hakkında bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

Türkiye’de başkanlık sistemi uzun yıllar boyunca hükümet sistemi değişikliği tartışmalarının odak noktasında yer almıştır. İlk defa başkanlık sistemi 26 Ocak 1970 yılında Necmettin Erbakan tarafından kurulan Milli Nizam Partisi’nin program ve tüzüğünde öneri olarak yer almıştır. Erbakan sonraki yıllarda da bazı meclis konuşmalarında bu isteğini tekrar etmiştir (Demirhan ve Adıgüzel, 2016: 187-188; Turan, 2018: 44).

Türkiye’de hükümet sistemi değişikliği tartışmaları cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sancılı olması nedeniyle ve özellikle 1982 Anayasasının hazırlanma sürecinde artmıştır. Başkanlık sistemi değişikliğini öngören siyasetçilerin Cumhurbaşkanı olmasıyla da başkanlık sistemi tartışmaları devam etmiştir. Bu doğrultuda ilk çıkış Turgut Özal tarafından yapılmıştır (Kamalak, Gül ve Sallan Gül, 2015: 128). Kısa bir süre sonra Turgut Özal’ın bu düşüncesine olumsuz bakan Süleyman Demirel de benzer gerekçelerle başkanlık sistemini önermiştir (Gülener ve Miş, 2017: 21). Başkanlık sistemi önerisi daha sonra güçlü bir şekilde Recep Tayyip Erdoğan tarafından dillendirilmiştir (Demirhan ve Adıgüzel, 2016: 187-188).

2007 yılında hükümet sistemi değişikliğine doğru ilk somut adım atılmıştır. Bu tarihte referandum ile yapılan Anayasa değişikliği sonucunda Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından seçilmesi kabul edilmiştir (Kartal ve Demirhan, 2017: 576). Bu değişim mevcut sistemin yarı başkanlığa dönüştüğü şeklindeki görüşlerin oluşmasına (Akıncı, 2017: 6) neden olmasının yanı sıra başkanlık sistemine doğru ilk ciddi adım olarak görülmüştür. Bu değişiklik sonucunda, AK Parti hükümetleri anayasa değişikliği ile bunu gerçekleştirmek için çalışmalar yapmıştır. TBMM Başkanı tarafından 2012 yılı yeni anayasa yapma dönemi olarak açıklanmış, bu bağlamda pek çok öneri belirtilmiş ancak uzun bir süre istenilen sonuç elde edilememiştir. 2014 yılında halk tarafından doğrudan ilk cumhurbaşkanının seçilmesi başkanlık sistemi tartışmalarını Türkiye’nin ana konularından biri haline getirerek alevlendirmiştir (Kamalak, Gül ve Sallan Gül, 2015: 128). Ardından Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan’ın Bakanlar Kurulunu Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde toplayarak başkanlık etmesi başkanlık sistemi ile ilgili tartışmaları artırarak mevcut durumun adının konulmasının gerektiğine ilişkin çeşitli yorumlara neden olmuştur (Kartal ve Demirhan, 2017: 576).

16 Nisan 2017 tarihli referanduma kadar başkanlık sistemi ile ilgili yapılan tartışmalar ile ilgili olarak şu çıkarımlar yapılabilir (Turan, 2018: 44-45):

- Türk siyasal sisteminde başkanlık sistemini siyaset sahnesinin sağında bulunan siyasetçiler talep etmiştir.
- 2007 yılında Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından seçilmesine imkân tanıyan halk oylaması neticesinde yürütmede çift başlılık olacağına dair söylemler ortaya çıkmıştır.
- AK Parti tarafından Kasım 2012 tarihinde TBMM uzlaşma komisyonuna sunulan metin yeni sisteme ilişkin ön hazırlık olarak değerlendirilebilir.
- Yeni sistemin hayata geçirilmesinde Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) lideri Devlet Bahçeli’nin desteği önem arz etmektedir.
- 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi AK Parti ve MHP birlikteliğini ortaya çıkarmıştır.

Yaşanan gelişmeler çerçevesinde 2017 yılında Anayasa değişikliğine ilişkin referandum yapılmıştır. Ardından 2018 yılında gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri neticesinde Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi adı verilen yeni bir yönetim sistemine geçilmiştir (Turan, 2018: 43). Türk tipi Cumhurbaşkanlığı sistemi şeklinde de adlandırılan yeni yönetim sisteminin esin

kaynağı şüphesiz başkanlık sistemidir. Ancak yeni hükümet sisteminin başkanlık sisteminden farklı yanları bulunmaktadır. Başkanlık sistemine göre Cumhurbaşkanının meclise karşı daha güçlü olmasını sağlayıcı düzenlemeler yer almaktadır (Keskinsoy ve Kaya, 2018: 90).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi: “Doğrudan halk tarafından seçilen ve tüm yürütme görev ve yetkisine sahip olan Cumhurbaşkanının bulunduğu, millet adına yetki kullanan kuvvetlerin sert ayrılığına dayanan yönetim sistemidir. Bu sistemde yürütme yasamadan tümünden ayrılmaktadır.” (TBMM, 2018: 16). Turan tarafından ise: “Halk tarafından seçilen bir devlet başkanına dayalı olan, parlamenter sistemde bulunan ve siyasal sorumluluğu olan bir hükümetin bulunmadığı, üniter devlet yapısı esasına dayalı bir hükümet sistemi” şeklinde ifade edilmiştir (Turan, 2018: 79). Aslında bu tanımlamalar ile yeni yönetim sistemine yapılan bazı eleştirilere cevap verildiği söylenebilir. Yeni yönetim sisteminin üniter devlet yapısına uygun olduğu, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği ve onlar adına yetkilerini kullandığı ve parlamenter sistemin eksiklikleri vurgulanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi “yasama ve yürütme organının seçimleri, seçimlerin yenilenme biçimi, yürütmenin görevleri, yargıya ilişkin bazı düzenlemeler, Cumhurbaşkanı ve Bakanların yargılama ve soruşturma usulleri, Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Cumhurbaşkanının kararname yetkisi, bütçenin onaylanması” gibi pek çok konuda değişiklik getirmektedir (Gülener ve Miş, 2017: 7). Bu değişikliklerden bazıları şu şekilde özetlenebilir (TBMM, 2018: 16-29; CBK-1, 2018):

- Cumhurbaşkanı halka karşı sorumludur.
- Cumhurbaşkanlığı yardımcılığı getirilmiştir. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.
- Cumhurbaşkanı hem hükümetin, hem de devletin başı olmuştur. Başbakanlık makamı kaldırılmıştır.
- Cumhurbaşkanı sadece bütçe kanunu teklifi verebilmektedir.
- Cumhurbaşkanı, yetkisi çerçevesinde ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarabilecektir.
- Yürütme ve yasama organlarına karşılıklı fesih yetkisi verilmiştir.
- Yürütme yetki ve görevi sadece cumhurbaşkanında olduğu için koalisyon hükümetleri kurulamayacaktır.
- Halk tarafından Cumhurbaşkanı aday gösterilebilecektir (100.000 seçmen).
- Cumhurbaşkanına nitelikli veto yetkisi tanınmıştır.
- Gensoru, sözlü soru, güvenoyu, güven istemi, kanun hükmünde kararname ve kanun tasarısı kaldırılmıştır.
- Bazı bakanlıklar kaldırılarak bazıları da birleştirilerek bakanlık sayısı 26’dan 16’ya düşürülmüştür.
- Milletvekili sayısı 550’den 600’e çıkarılmıştır.
- Milletvekili seçilme yaşı ise 25’ten 18’e düşürülmüştür.
- TBMM seçimlerinin 5 yılda bir ve Cumhurbaşkanlığı seçimi ile yapılması sağlanmıştır.
- Cumhurbaşkanına bağlı politika önerileri ve stratejileri geliştirecek 9 adet politika kurulu oluşturulmuştur.
- Cumhurbaşkanına bağlı ve tüm bakanlıkları ilgilendiren konularda faaliyet yürütecek finans, insan kaynakları, dijital dönüşüm ve yatırım alanlarında 4 adet ofis kurulmuştur.
- Cumhurbaşkanlığına bağlı Genelkurmay Başkanlığı, Milli İstihbarat Başkanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, İletişim Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı kurulmuştur.

Akıncı'nın belirttiği gibi Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin (2017: 14); "sürekli kriz üreten, siyasal alanı muğlaklaştıran, siyasi parçalanmışlıkları ve ayrılıkları ile ülke kazanımlarının heba edilmesine sebep olan parlamenter sistemin yerine güçlü yürütme ile siyasi alanın kırılğanlıklarını ve her türlü vesayet odaklarının tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir yapı" sağlanması amacıyla oluşturulduğu Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve başkanlık sistemini savunanlar tarafından sıklıkla dillendirilmiştir. Ayrıca Erdoğan'a göre: Türkiye tipi parlamentarizmin yarattığı sorunların çözülebilmesi, hızlı karar almanın sağlanabilmesi, halka doğrudan hesap verilebilmesi ve bürokratik vesayetin zayıflatılması için en hızlı şekilde başkanlık sistemine geçilmesi gerekmektedir (Gülener ve Miş, 2017: 22).

Bu bağlamda yeni yönetim sistemine geçişin Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından başkanlık sisteminin uzun yıllar güçlü bir şekilde savunulması sayesinde gerçekleştiği söylenebilir. Tabi ki Türkiye'de 2007 referandumu ile değişimin ilk adımının atılması, 2014 yılında ilk kez Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında MHP'nin AK Parti ile işbirliği yapması 16 Nisan 2017 yılında referandum ile Anayasa değişikliği yapılmasına zemin oluşturduğu da unutulmamalıdır.

Görüldüğü üzere yeni yönetim sistemi Cumhurbaşkanlığı teşkilatını yeniden şekillendirmektedir. Cumhurbaşkanlığı teşkilatı; Cumhurbaşkanı Yardımcılığı, İdari İşler Başkanlığı, Ofisler, Bağlı Kuruluşlar ve Politika Kurullarından oluşmaktadır. Güneş sistemine benzetilen bu teşkilat yapısı incelendiğinde, politika oluşturma sürecinde Cumhurbaşkanına bağlı 3 farklı yapı olduğu görülmektedir. Ofisler, politika kurulları ve bakanlıklardan oluşan bu yapılanmada, ofisler ve politika kurulları yeni yönetim sisteminin getirdiği en önemli yeniliklerdendir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin güneş sistemine benzetilmesinin sebebi ise güneşe bağlı gezegenler gibi Cumhurbaşkanına bağlı bu yeni yapıların oluşturulmasıdır (Şekil 1).

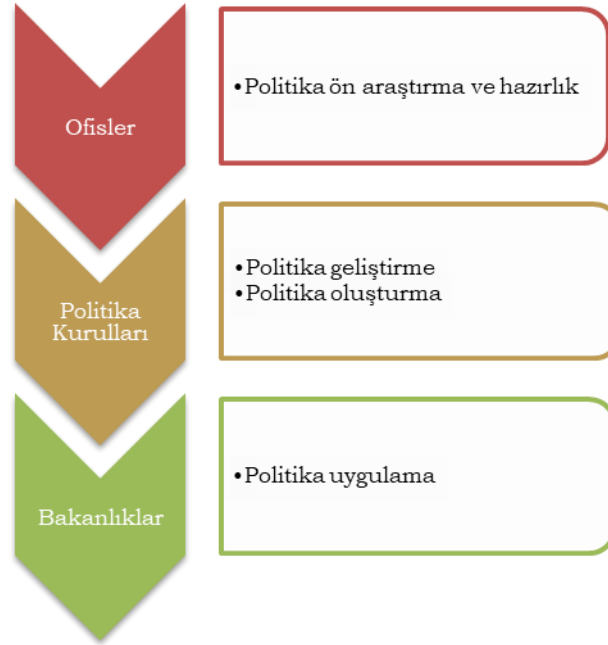
Şekil 1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Yapılanması

Şekil 2'de Cumhurbaşkanı etrafında şekillenen teşkilat yapısının politika oluşturma süreci açısından sıralamasına yer verilmiştir. Politika oluşturma sürecinde; ofisler politika hazırlama, politika kurulları politika geliştirme ya da oluşturma, bakanlıklar

ise bu politikaları uygulama sürecinde önemli birer aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2. *Politika Oluşturma Sürecinde Rol Alan Aktörler*

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu politikası oluşturma sürecinin değiştiği ve yeni aktörlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu gelişmeler kamu politikası analizcileri açısından uzun süre tartışılacak gibi durmaktadır.

2. Yeni Bir Kamu Politikası Aktörü Olarak Politika Kurulları

Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içerisinde yeni ve önemli bir aktör olan politika kurulları; cumhurbaşkanı ile doğrudan çalışma, bürokrasiyi engelleme, bakanlıklar ile birlikte çalışma ve politika oluşturma ya da geliştirme sürecine ilgili paydaşların katılımını sağlama avantajına sahip yapılardır. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) "Executive Office of the President", "Başkanın Yürütme Ofisi" ya da "Başkanın Yönetim Ofisi" şeklinde Türkçeye çevrilen yapılar ile benzerlikler taşımaktadır. Başkanın Yürütme Ofisleri, başkanın yönetim sorumluluğunu daha etkin bir şekilde yerine getirmesini sağlamak amacıyla ofis ya da konsey şeklinde kurulmuşlardır. Bütçe, güvenlik, uyuşturucu ile mücadele, uzay, enerji, teknoloji, ekonomi ve politika geliştirme gibi pek çok alan ile ilgili oluşturulmuştur.

ABD'de Başkanın Yürütme Ofisinin nasıl ortaya çıktığına bakıldığında 1939 yılında Başkan Franklin D. Roosevelt tarafından kurulmuş olduğu görülmektedir. Yürütme ofislerinin görev süresi ve dayanıklılığı başkanın yararına bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle geçici ya da kalıcı nitelikte oluşturulmuşlardır. Ayrıca bazı başkanların bu ofisleri uzman kaynağı olarak kullandığı bazılarının ise amacının dışında kullandığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Relyea, 2008: 1). Ofis ya da konseylerin, politika yapma sorumluluğu bulunmakta ve yüksek bir bütçe ile hizmetlerini sürdürmektedir (The White House, 2018: 1046-1057).

ABD'de şu anda mevcut bulunan konsey ya da ofisler şunlardır: "Ekonomik Danışmanlar Konseyi", "Çevre Kalite Konseyi", "Ulusal Güvenlik Konseyi", "Yönetim ve Bütçe Ofisi", "Ulusal Uyuşturucu Kontrol Politikası Ofisi", ve "Bilim ve Teknoloji

Politikası Ofisi”dir (Executive Offices, www.whitehouse.gov, 2018). Başkanın bu yapılar üzerindeki etkisi oldukça yüksektir. Örneğin Trump’ın başkanlığının ilk yılında, Ulusal Güvenlik Konseyi’nde bir dizi önemli değişiklik yapılmıştır. Hem Ulusal Güvenlik Konseyi Danışmanından istifa etmesi istenmiş hem de Konsey personelinin tamamı yeniden düzenlenmiştir (Cohen, 2018: 203-204).

ABD’de başkanların geçici kurulların oluşturulması ve kaldırılması konusunda geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Danışma kurulları Cumhurbaşkanına ilgili oldukları politika alanıyla ilgili bağımsız bilgi sunma ve tavsiyede bulunma işlevlerini yerine getirmektedir. Farklı sektör veya politika konularında oluşturulması planlanan bu tür kurullar kamu politikalarının geliştirilmesi sürecine ilgili paydaşların katılımını sağlamaktadır. Bu kurullar çok boyutlu sorunların çözümünde kurumlar ve sektörler arası iş birliği ve koordinasyona imkân vermektedir (Sobacı, Miş ve Köseoğlu, 2018: 3).

Türkiye’deki Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ve ABD’deki Başkanın Yürütme Ofisi karşılaştırıldığında her iki ülkede de başkanların bu yapılar üzerinde oldukça etkin olduğu görülmektedir. Ancak ABD’de olduğu gibi Türkiye’de geçici kurulların kurulmasına olanak bulunmamaktadır. Ayrıca, 1939 yılından günümüze değin ABD’de yerel yönetim, sosyal politika ve hukuk ile ilgili doğrudan ofis ya da konsey oluşturulmadığı görülmektedir.

Türkiye’de 10 Temmuz 2018 tarihinde 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 9 adet politika kurulu kurulmuştur. Bunlar (CBK-1, 20. Madde):

1. Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu
2. Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu
3. Ekonomi Politikaları Kurulu
4. Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu
5. Hukuk Politikaları Kurulu
6. Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu
7. Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu
8. Sosyal Politikalar Kurulu
9. Yerel Yönetim Politikaları Kurulu

Yukarıda belirtilen bu kurullar en az üç üyeden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı, bu kurulların başkanı olması sıfatıyla hem kurul üyelerini atamakta hem de kurul üyelerinden birini başkanvekili olarak görevlendirmektedir (CBK-1, 21. Madde). Bu hususlara göre 9 Ekim 2018 Tarihli ve 30560 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 2018/196 numaralı karar çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı politika kurul üyeliklerine atamalar şu şekilde yapılmıştır (www.resmigazete.gov.tr, 2018):

- **Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu:** Prof. Dr. Hasan Mandal, Prof. Dr. Mehmet Çelik, Mehmet Ali Yalçındağ, Dr. Osman Coşkun, Prof. Dr. Şaban Teoman Duralı.
- **Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu:** Prof. Dr. Abdullah Atalar, Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, Ahmet Gündoğdu, Kemal Şamlıoğlu, Prof. Dr. Öktem Vardar, Selçuk Pehlivanoğlu, Prof. Dr. Tuncay Döğeroğlu, Prof. Dr. Umran S. İnan, Prof. Dr. Yavuz Atar.
- **Ekonomi Politikaları Kurulu:** Dr. Cemil Ragıp Ertem, Gülsüm Azeri, Hakan Yurdakul, Doç. Dr. Hatice Karahan, Korkmaz Karaca, Mehmet Ali Akben, Meltem Taylan Aydın, Nihat Zeybekci, Prof. Dr. Servet Bayındır, Yiğit Bulut.
- **Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu:** Adnan Tanrıverdi, Prof. Dr. Burhanettin Duran, Prof. Dr. Çağrı Erhan, Prof. Dr. Gülnur Aybet, Prof. Dr. H. Beril Dedeoğlu, Doç. Dr. İbrahim Kalın, İlnur Çevik, Dr. İsmail Safi, Doç. Dr. Mehmet Akif Kireççi, Prof. Dr. Mesut Hakkı Caşın, Prof. Dr. Nursün Ateşoğlu Güney, Prof. Dr. Seyit Sertçelik.

- **Hukuk Politikaları Kurulu:** Ayşe Nur Bahçekapılı, Ayşe Türkmenoğlu, Prof. Dr. Burhan Kuzu, Prof. Dr. Hasan Nuri Yaşar, Mehmet Uçum, Mustafa Akış, Uğur Kızılca.
- **Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu:** Alev Alatlı, Havva Hümeysra Şahin, Hülya Soydan, Prof. Dr. İskender Pala, Mehmed Özçay, Murat Bardakçı, Orhan Gencebay, Rasim Özdenören, Prof. Dr. Ümit Meriç.
- **Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu:** Prof. Dr. İbrahim Adnan Saraçoğlu, Prof. Dr. Necdet Ünüvar, Dr. Sema Ramazanoğlu, Prof. Dr. Serkan Topaloğlu, Dr. Ümmü Gülşen Öztürk, Zülfiye Füsün Kümet, Prof. Dr. Zümrüt Begüm Ögel.
- **Sosyal Politikalar Kurulu:** Prof. Dr. Edibe Sözen, Dr. İbrahim Altan, Prof. Dr. Lütfihak Alpkan, Dr. Mehmet Güllüoğlu, Dr. Murat Yılmaz, Prof. Dr. Vedat Bilgin, Prof. Dr. Vedat Işıkhhan.
- **Yerel Yönetim Politikaları Kurulu:** Asım Aykan, Hayrettin Güngör, Dr. Hayri Baraçlı, Prof. Dr. Lütfi Akça, Dr. Mehmet Karabay, Oktay Saral, Refik Tuzcuoğlu, Prof. Dr. Şükrü Karatepe, Prof. Dr. Tarkan Oktay, Tuna Koç.”

Görüldüğü üzere 9 kurula toplamda 76 kişi atanmıştır. Atanan kişilerin yaklaşık %24’ü kadınlardan, büyük çoğunluğu ise erkeklerden oluşmaktadır. Politika kurulu üyeliklerine atananlar arasında eski bakan, eski milletvekilleri, Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü, Cumhurbaşkanlığı Baş Danışmanları, eski TBMM Başkanvekili, eski Anayasa Komisyonu Başkanı, Uluslararası Savunma Danışmanlık Şirketi’nin (SADAT) kurucusu, Halkbank Yönetim Kurulu Üyesi, eski Memur-Sen Genel Başkanı, Petrol Ofisi CEO’su, bürokratlar, akademisyenler, yazarlar, iş insanları, emekli general ve sanatçılar yer almaktadır.

ABD’de ise bu kurullar kalıcı veya geçici nitelikte olabilmekte ve sadece bakan veya bürokratlardan oluşabileceği gibi ilgili olduğu sektör temsilcileri başta olmak üzere daha sivil paydaşlardan da meydana gelebilmektedir. Bu kurullar çok boyutlu sorunların çözümünde kurumlar ve sektörler arası iş birliği ve koordinasyona imkân vermektedir (Sobacı, Miş ve Köseoğlu, 2018: 3). Türkiye’de geçici kurulların kurulmasına olanak olmasa da görev ve yetkileri açısından ABD’deki kurullar ile benzerlikler taşımaktadırlar. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarının genel görev ve yetkileri ise şu şekildedir (CBK-1, 22. Madde):

- “Cumhurbaşkanınca alınacak kararlar ve oluşturulacak politikalarla ilgili öneriler geliştirmek.
- Geliştirilen politika ve strateji önerilerinden Cumhurbaşkanınca uygun görülenler hakkında gerekli çalışmaları yapmak.
- Küresel rekabetin getirdiği ani değişimlere karşı strateji ve politika önerileri geliştirmek,
- Görev alanlarına giren konularda kamu kurum ve kuruluşlarına görüş vermek.
- Görev alanlarına giren konularda Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve ilgili diğer ilgililerin görüşünü alarak uygulanan politikaları ve gelişmeleri izlemek, yapılan çalışmalarla ilgili Cumhurbaşkanına rapor sunmak.
- Cumhurbaşkanını programına uygunluk açısından, bakanlıklar ile kurum ve kuruluşların uygulamalarını izlemek ve Cumhurbaşkanına rapor sunmak.
- Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve ilgili diğer ilgililerin davet edilmesi suretiyle genişletilmiş kurul toplantıları yapmak.
- Görev alanlarına giren konularda talep, ihtiyaç ve etki analizi yapmak ve/veya yaptırtmak.
- Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak.”

Yukarıda belirtilen görev ve yetkilere ek olarak 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde İnsan Kaynakları Ofisinin² görevleri arasında: “Politika kurullarının öncelediği alanlarda küresel düzeyde insan kaynağının tespitini yaparak milli projelere kazandırılmasını sağlamak” (CBK-1, 527/ç) ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğünün³ görevleri arasında: “Cumhurbaşkanı makamına ilişkin hizmetleri ve Cumhurbaşkanının resmi ve özel yazışmalarını yürütmek ile ilgili konularda ilgili politika kurullarının görüşünü alması gerektiği” (CBK-1, 9. Madde) yer almaktadır.

13 ve 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde de politika kurullarının görüşünün alınmak suretiyle yapılması gereken bazı hususlar belirtilmiştir. İlk husus Strateji ve Bütçe Başkanlığının görev ve yetkileri arasında şu şekilde yer almaktadır (CBK-13, 2. Madde):

- “Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen temel hedef, ilke ve amaçlar çerçevesinde kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli program, orta vadeli mali plan, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı ile sektörel plan ve programları, ilgili kamu idareleri ile Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunan Politika Kurullarının görüşlerini de almak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığı ile müştereken hazırlamak ve makro dengelerini oluşturmak.”
- “Temel makro plan ve programların hazırlanmasında esas alınacak kısa, orta ve uzun vadeli makroekonomik tahminleri Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki Politika Kurullarının görüşünü de alarak yapmak.”

İkinci husus, İletişim Başkanlığının görevlerini, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen temel ilke, hedef ve amaçlar ve faaliyetin ilgisine göre Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunan Politika Kurullarının görüşleri çerçevesinde (CBK-14, 3. Madde) yerine getirmesi gerektiği şeklinde yer almaktadır.⁴ Bu hususlar politika kuruluna verilen önemi göstermektedir.

Politika kurulları ortak alanlardaki görev ve faaliyetlerine ilişkin bakanlıklar ile kurum ve kuruluşlarla koordinasyon toplantıları yapabilecektir. Toplantılar bakanlar, kurum ve kuruluşların üst yöneticileri ile ilgili politika kurulunun başkanvekilinin katılımıyla gerçekleşecektir. Koordinasyon sağlamak amacıyla yapılan toplantılarda istikra edilen temel hususlar Cumhurbaşkanına arz edilecektir. Bu toplantılara Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği politika kurulu başkanvekili ya da bakan başkanlık edecektir. Koordinasyon toplantılarına ilişkin tüm iş ve işlemler ile ilgili sorumluluk politika kurullarına aittir (CBK-1, 32. Madde). Görüldüğü üzere koordinasyon toplantılarına başkanlık edebilme yetkisi üç kişiye tanınmıştır: “Cumhurbaşkanı-Politika Kurulu Başkanvekili-Bakan.” Bakana son sırada yer verilmesi politika yapımında kurulların bakanlıklardan daha etkin olacağını bir işaretidir.

Kurulların çalışma usul ve esasları incelendiğinde ortaya çıkan en önemli husus kurulların alanları ile ilgili olarak doğrudan Cumhurbaşkanı ile çalışmasıdır. Bu doğrultuda Cumhurbaşkanının talimatlarını yerine getireceklerdir (CBK-1, 32. Madde). Kurullar görev alanları ile ilgili konularda etkin çalışmalar yürütmek amacıyla hem bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar ile birlikte çalışabilecek hem de her türlü bilgi ve belgeyi ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarından talep edebileceklerdir. İlgili kurum ve kuruluşlar bu talepleri öncelikle değerlendirmeye alacaktır (CBK-1, 33.

² 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip 4 ofis (Dijital Dönüşüm Ofisi, Finans Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Yatırım Ofisi) kurulmuştur.

³ Cumhurbaşkanlığı Teşkilatına bağlı olan İdari İşler Başkanlığı'nın birimlerinden bir tanesidir.

⁴ Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve İletişim Başkanlığı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kurulmuştur.

Madde). Ayrıca, kurul üyeleri bilgi toplama hususunda kendi görev alanlarıyla ilgili bilgileri tüm kamu kurum ve kuruluşlarından talep edebilme ile yetkili iken, tüm kamu kurum ve kuruluşları da bu bilgileri vermekle yükümlüdürler. Bu nedenle kurullarda çalışanların bilgi toplama ve sır saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Kurul üyelerinin bu sorumlulukları görevleri sona erdikten sonra da devam etmektedir (CBK-1, 36. Madde). Bu hususlar; Kurulların hızlı ve etkin çalışabilmesi, Cumhurbaşkanına objektif tavsiyeler verebilmesi ve daha kapsayıcı politika önerileri oluşturabilmesi ya da geliştirebilmesi açısından önemlidir.

Kurulların çalışma usul ve esaslarının yönetim anlayışına uygun olarak düzenlendiği görülmektedir. Kurullar, görev alanları ile ilgili toplantı ve çalışmalara; bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum ile özel sektör temsilcileri, akademisyenler ve yerli veya yabancı uzmanlar davet edilebilmektedir. Ayrıca, görev alanları ile ilgili olarak çalışma grupları kurabilmektedir. Birden fazla kurulun görev alanına giren konularda ise genişletilmiş kurul toplantılarında ilgili kurullar tarafından işbirliği içerisinde çalışılarak ortak görüşler belirlenecektir (CBK-1, 33. Madde). Bu durum parlamenter sistemde bakanlıklar tarafından hazırlanan kanun tasarılarının hazırlık aşaması ile benzerlik göstermektedir.

Kurullarda iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla ne kadar personelin çalışacağı belirtilmemiş, sadece yeteri sayıda personel bulunacağına dair ifadeye yer verilmiştir. Bu önemli bir eksiklik olarak görünmektedir. Üst sınırı belirleyen bir düzenlemeye ihtiyaç duyulabilir. Sekretarya hizmetleri ile ilgili olarak ise her kurulun sekretarya hizmetlerinin ve personelinin özlük işlemlerinin Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı tarafından yapılacağı belirtilmiştir (CBK-1, 34. Madde). Politika kurulları her ne kadar Cumhurbaşkanı ile doğrudan çalışan yapılar olsa da sekretarya hizmetlerini Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı değil, kurullar kendi personeli aracılığıyla yürütmelidir. Kurulların yürütecekleri çalışmaların etkinliği açısından önemlidir.

Kurullarda görevlendirilen tüm personele yapılacak ödemeler Cumhurbaşkanlığı bütçesinden karşılanmaktadır (CBK-1, 34. Madde). Kurulların giderleri için her yıl Cumhurbaşkanlığı bütçesine gerekli ödenek olacağı ve politika kurulu üyelerine, 100.000 gösterge rakamının memur maaş katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda her ay ek ödeme yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu ödemeler, yapılacak işin niteliği, çalışma süresi ve üstlenilen göreve göre değişebilmektedir (CBK-1, 35. Madde). Bu düzenleme kurul üyeleri için ödenecek tutarların yüksek olduğu şeklinde eleştirilere neden olabilir.

Politika kurullarına bütçe hazırlama sürecinde de önemli bir sorumluluk verilmiştir. Bu husus kararnameye sonradan eklenmiş ve şu şekilde belirtilmiştir: “Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen temel hedef, ilke ve amaçlar çerçevesinde kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli program, orta vadeli mali plan, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı ile sektörel plan ve programları, ilgili kamu idareleri ile Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunan Politika Kurullarının görüşlerini de almak suretiyle Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile müştereken hazırlamak ve makro dengelerini oluşturmak” (Ek: RG-24/7/2018-30488 - CK-13/27 md.). Görüldüğü üzere politika kurulları politika ve strateji önerisi geliştirmenin yanı sıra bütçe hazırlama sürecinde görüşüne başvurulmuş bir yapı olarak tasarlanmıştır.

Yukarıda belirtilen görev ve yetkiler dikkate alındığında politika kurullarının bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyon sağlaması için gerekli düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Kurulların; Cumhurbaşkanı ile doğrudan çalışması, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar ile birlikte çalışabilmesi ve kendi görev alanlarıyla ilgili bilgileri tüm kamu kurum ve kuruluşlarından talep

edebilmesi avantajlı yönleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda kurulların hızlı ve etkin çalışabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapıldığı söylenebilir.

3. Sosyal Politikalar Kurulu Ekseninden Politika Kurullarını Tartışmak

Türkiye’de kamu politikası oluşturma ya da geliştirme sürecinde yeni ve önemli bir aktör olarak karşımıza çıkan politika kurulları; “bilim, teknoloji ve yenilik”, “eğitim ve öğretim”, “ekonomi”, “güvenlik ve dış politika”, “hukuk”, “kültür ve sanat”, “sağlık ve gıda”, “sosyal politika” ve “yerel yönetim” alanlarında oluşturulmuştur.

Çalışmanın bu kısmında daha ayrıntılı bir analiz yapılabilmesi için politika kurullarının Sosyal Politikalar Kurulu ekseninden tartışılması amaçlanmıştır. Politika kurullarının nasıl oluşturulduğu, üyelerinin nasıl seçildiği ve nasıl çalışacakları merak edilen sorular arasında yer almaktadır. Bu sorulara tam anlamıyla cevap verebilmek mümkün olmasa da Tablo 1’de Sosyal Politikalar Kurulu üyelerinin yapmış ve yapmakta oldukları görevler ve eğitim düzeyi ve alanı ile ilgili bilgilere yer verilerek üyelerinin nasıl seçildiği anlamaya çalışılmıştır.

Tablo 1’e göre Sosyal Politikalar Kurulu üyelerinin büyük çoğunluğu erkek, hepsi yüksek derecede eğitilmiş, akademisyen, bürokrat, siyasetçi ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere kurul üyelerinin çoğunun çalışma alanları ya da eğitim alanları yani nitelikleri sosyal politikalar ile örtüşmektedir. Bu husus kurulun politika oluşturma sürecindeki etkinliği açısından oldukça önemlidir.

Tablo 1. Sosyal Politikalar Kurulu Üyelerine Ait Bilgiler

Kurul Üyeleri	Yapmış ve Yapmakta Olduğu Görevler	Eğitim Düzeyi/Alanı
Prof. Dr. Edibe Sözen	İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Tam Zamanlı Öğretim Üyesi (1985-2006) Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu Üyesi (2003-2006) AK Parti 23. Dönem Milletvekilliği AK Parti Medya ve Tanıtım Birimi Genel Başkan Yardımcılığı (2006-2009) AK Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi (2006-2017) Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Danışmanlık (2011-2012) Hasan Kalyoncu Üniversitesi Öğretim Üyesi (2012-) Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rektör Vekilliği (2018-)	Lisans: Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans: Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Doktora: Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Doçentlik: Uygulamalı Sosyoloji Profesörlük: Sosyoloji
Dr. İbrahim Altan	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi (1993-2004) Adapazarı ve Düzce Depremlerinde Koordinatör Deniz Feneri Derneğinde Genel Sekreterlik, Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Başkan Yardımcılığı (2000-2013) Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Danışma Kurulu Üyesi Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Sosyal Riski Azaltma Projesi Yürütme Kurulu Üyesi İslam İşbirliği Teşkilatı İnsani İşler Birimi	Lisans: İlahiyat Yüksek Lisans: İlahiyat Doktora: İlahiyat

	Türkiye Temsilcisi (2013-)	
Prof. Dr. Lütfihak Alphan	Gebze Yüksek Teknoloji Üniversitesi Öğretim Üyeliği (2000-2014) Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyeliği (2014-) İçişleri Bakanlığı Bakan Danışmanlığı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşar Vekilliği (2017-2018)	Lisans: Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans 1: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans 2: İşletme Doktora: İşletme Doçentlik: İşletme Profesörlük: İşletme
Dr. Mehmet Güllüoğlu	İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünde Yöneticilik Yeryüzü Doktorları Derneğinde Yöneticilik Türk Kızılayı Genel Müdürlüğü (2013-2017) Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2017-)	Lisans: Tıp Fakültesi Yüksek Lisans: - Doktora: Halk Sağlığı (Devam Ediyor)
Dr. Murat Yılmaz	Stratejik Düşünce Enstitüsü İç Politika ve Demokratikleşme Program Koordinatörü Kamu Düzeni ve Güvenliği Teşkilatı Müsteşar Yardımcılığı (2017-2018)	Lisans: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yüksek Lisans: Kamu Yönetimi Doktora: Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi)
Prof. Dr. Vedat Bilgin	Gazi Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi Bölümü'nde Araştırma Görevlisi (1984-1995) Başbakanlık Başdanışmanı (2000) TC. Devlet Demiryolları Genel Müdürü (2000-2003) Gazi Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyeliği (2003-2015) Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun Başdanışmanı (2014-2015) 25. ve 26. Dönem AK Parti Ankara Milletvekili	Lisans: Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Yüksek Lisans: İktisat Doktora: İktisat Sosyolojisi Doçentlik: Sosyal Politika Profesörlük: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Prof. Dr. Vedat Işıkhana	Aile Hizmetleri Uygulama Merkezi Müdür Yardımcılığı (2007-2011) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, Bölüm Başkan Yardımcılığı (2009-2011) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Bölüm Başkanlığı (2011-2014) Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekan Yardımcılığı (2011-2014) Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Kriter Belirleme Komisyon Üyeliği (2011-) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi'nin Ortaklaşa Yürüttüğü Aile Sosyal Destek Hizmetleri Programı (ASDEP) Genel Koordinatörü (2012-Nisan-Aralık)	Lisans: Sosyal Hizmet Yüksek Lisans: Sosyal Hizmetler Doktora: Sosyal Hizmetler Doçentlik: Sosyal Hizmetler Profesörlük: Sosyal Hizmetler

Tablo 2’de Sosyal Politikalar Kurulu’nun ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın görev ve yetkilerine yer verilerek nasıl çalışacakları sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde; Sosyal Politikalar Kurulu’nun görev ve yetkileri 7 maddede, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nun ise 26 maddede belirtilmiştir. Sosyal Politikalar Kurulu’nun görev ve yetkileri çerçevesinde Bakanlığın görev ve yetkileri sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma neticesinde Bakanlığın sadece “Göç ve göçmen sorunlarının çözümüne ilişkin politika önerileri geliştirmek” çerçevesinde doğrudan belirtilen görev ve yetkisinin olmadığı görülmektedir. Ancak, Bakanlık “toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek” çerçevesinde göç ve göçmenlere yönelik çalışmalar yürütebilmektedir. Tablo 2’de sadece Bakanlığın “Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak” görevine yer verilmemiştir.

Tablo 2. Sosyal Politikalar Kurulu’nun ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Görev ve Yetkileri

Sosyal Politikalar Kurulu’nun Görev ve Yetkileri	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Görev ve Yetkileri
<i>Toplumun ihtiyaç sahibi kesimlerine yönelik yapılan çalışmaların etkinliği için politika önerileri oluşturmak,</i>	<ul style="list-style-type: none">- “Şehitlerimizin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,- Toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek; yoksullukla mücadeleye ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usûl ve standartları belirlemek, bu çerçevede denetimini yapmak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların taşınması zorunlu olan nitelikleri ve bunlara rehberlik edecek programları geliştirmek,”
<i>Aile kurumunun korunması, güçlendirilmesi; iş ve aile hayatı uyumunun sağlanması için politika önerileri oluşturmak,</i>	<ul style="list-style-type: none">- “Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek; korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, kadın, engelli ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek,- Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak,- Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve

	<p>değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,”</p>
<p><i>Çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik politika önerileri geliştirmek,</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- “Çalışma hayatını düzenleyici, işçi - işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler almak,- Çalışma hayatındaki mevcut ve muhtemel meseleleri ve çözüm yollarını araştırmak, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruyucu ve çalışmayı destekleyici tedbirleri almak,- Ekonominin gerektirdiği insan gücünü sağlamak için gerekli tedbirleri araştırmak ve uygulanmasının sağlanmasına yardımcı olmak,- İstihdamı ve tam çalışmayı sağlayacak, çalışanların hayat seviyesini yükseltecek tedbirleri almak,- Uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları yapmak ve belirlenen politikanın uygulanmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyette bulunmak,- Çalışanların mesleki eğitimlerini sağlayıcı tedbirler almak,- İş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak tedbirlerin uygulanmasını izlemek,- Çalışma hayatını denetlemek,- Çeşitli fizyolojik, ekonomik ve sosyal risklere karşı sosyal sigorta hizmetlerini uygulamak, sosyal güvenlik imkânını sağlamak, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için gerekli tedbirleri almak,- Yabancı ülkelerde çalışan Türk işçilerinin çalışma hayatı ve sosyal güvenlikle ilgili meselelerine çözüm yolları aramak, hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek,- İş istatistiklerini derlemek ve yayınlamak,- İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önleyici ve koruyucu hizmetleri yürütenlerin niteliklerini belirlemek, eğitimlerini ve sertifikalandırılmalarını sağlamak,”
<p><i>Gelir güvencesi ve gelir adaleti sağlamaya yönelik politika önerileri geliştirmek,</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- “Sosyal adalet ve sosyal refahın gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri almak,”
<p><i>Sosyal refahın oluşturulmasına yönelik politika önerileri geliştirmek,</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- “Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejilerin geliştirmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapmak, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek,- Sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki uluslararası gelişmeleri ve faaliyetleri izlemek, bunlara katkı vermek ve yürütülecek çalışmalarda yararlanmak üzere değerlendirmek, bu alanda taraf olduğumuz uluslararası sözleşme ve anlaşmaların ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak,- Sosyal hizmet ve yardım faaliyetleriyle bunlardan

	yararlanana ilişkin bilgileri merkezi bir sistemde oluşturulacak veri tabanı aracılığıyla işlemek, kontrol etmek, izlemek ve geliştirilecek politika, strateji ve önlemler bağlamında değerlendirmek,
Dezavantajlı gruplara yönelik politika önerileri oluşturmak,	<ul style="list-style-type: none">- “Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,- Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; belirlenen ulusal politika ve stratejilerin uygulanmasını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, engellilerin mesleki rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler almak,- Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.”
Göç ve göçmen sorunlarının çözümüne ilişkin politika önerileri geliştirmek.	-

Kaynak: CBK-1, 30. ve 65. Maddeleri.

Tablo 2’de bazı yerler koyu renk ile gösterilerek benzer görevler üstlenen Kurul ve Bakanlık arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sosyal Politikalar Kurulu’nun görev ve yetkileri incelendiğinde ilk olarak, 7 temel görev alanı bulunduğu görülmektedir. Bunlar; toplumun ihtiyaç sahibi kesimleri, aile, çalışma hayatı, gelir güvencesi ve gelir adaleti, sosyal refah, dezavantajlı gruplar ve göç ve göçmendir. İkinci olarak, politika önerileri geliştirmek ya da oluşturmak temel işlevleri olarak ortaya çıkmaktadır. Geliştirmek ile mevcut durumun iyileştirilmesi, oluşturmak ile de yeniden ele alınması gerektiğinin amaçlandığı söylenebilir. Bu doğrultuda, çalışma şartları, gelir güvencesi ve gelir adaleti, sosyal refah ve göç ve göçmen konularında politika kurulları mevcut durumun iyileştirilmesi amacıyla politika çalışmaları yapmalıdırlar. Toplumun ihtiyaç sahibi kesimleri, aile ve dezavantajlı gruplar için ise, mevcut politikaları yeniden ele almalıdırlar.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın görev ve yetkileri ise; “ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek”, “işbirliği ve koordinasyonu sağlamak”, “gerekli planlamaları yapmak”, “izlemek”, “takip etmek”, “denetlemek”, “tedbirleri almak” ve “uygulamak” şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde 20 adet hizmet birimi oluşturulduğu da

görülmektedir. Bunlar: “Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Çalışma Genel Müdürlüğü, Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Personel Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğü”dür. Politika kurulunun, politika oluşturma sürecinde ilgili müdürlükler ile işbirliği ve koordinasyon içinde çalışması önemlidir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile bakanlıklarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı özelinde ilk olarak “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” ile “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı” birleştirilerek “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” kurulmuştur. İkinci olarak çok kısa bir süre sonra bakanlığın adı “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

Yeni yönetim sisteminde bakanlıkların sayısının azaltılması haricinde rol ve fonksiyonlarında da önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bunun esas sebebi, yeni sistemde cumhurbaşkanı ve politika kurulları birincil politika belirleyicisi iken, bakanlıkların alt düzey politika yapıcı ve daha ağırlıklı olarak uygulayıcı ve denetleyici bir işleve sahip olmasıdır (Sobacı, Miş ve Köseoğlu, 2018: 4).

Görüldüğü üzere kurul ve bakanlık, cumhurbaşkanlığı teşkilatında ayrı yer alan ancak benzer görev ve yetkilere sahip yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 2 incelendiğinde, “Zaten bu görevler bakanlıkların görev alanına giriyor mu?”, “Bakanlıkların değişen rol ve fonksiyonları yönetim sistemini nasıl etkileyecek?”, “Birlikte çalışılması söz konusu olduğunda işler hızlanacağına yavaşlayabilir mi?” gibi pek çok soru aklı gelebilmektedir. Ancak bu soruların cevaplarının aranması için oldukça erken görünmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yeni sistemde, etkin koordinasyon sağlayan, hızlı karar alabilen ve yalın bir yapı oluşturulması amaçlandığı söylenebilir. Bu çerçevede bürokrasinin zayıflatılması adına yönetim kademelerinin azaltılması, görev tanımlarının açık şekilde yapılması ve yetki karmaşıklığının giderilmesi şeklinde adımlar atıldığı ifade edilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde; dijital dönüşüme, insan kaynaklarına, finans ve yatırıma önem veren, eğitim, sağlık gibi konuları öncelikli gören bir yönetim anlayışının benimsendiği görülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de kamu politikalarının daha etkin yürütülebilmesi için politika kurulları oluşturulmuştur.

Türkiye’de politika yapımındaki sorunlardan birisi olarak, parlamenter sistemin hızlı ve istikrarlı politikalar yürütülmesinde sıkıntılar ortaya çıkarması ifade edilmekteydi. Özellikle başkanlık sistemini savunanlar bu düşüncüyü paylaşmaktaydı. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da konuyla ilgili görüşünü şu şekilde açıklamıştır: “*Şu anda inanın patinaj yapıyoruz... Son 3 senedir ekonomik olarak bir patinaj içerisindeyiz... Bizim önümüzde bir engel olmadan, süratle, hızla gitmemiz lâzım. Eğer sistem rahat çalışırsa, inanıyorum ki 2023 hedefimizi yakalama konusunda daha farklı yol alırız. Biz bu seçime kadar kişi başı millî geliri 15 bin dolara çıkarmayı hedeflemiştik. Bunu yakalayamadık. Çünkü sistemde sıkıntı var. Sistem ciddi manada engelliyor*” (Aygen, 2017: 173-174). Yeni yönetim sistemi ile bu sorunların giderilmesi amacıyla Cumhurbaşkanına önemli yetkiler verilmesinin yanı sıra politika kurulları oluşturulduğu söylenebilir. Politika ve strateji geliştirme konusunda Cumhurbaşkanı

ile doğrudan çalışan bu kurullar politika yapım merkezi olarak ifade edilebilir. Ancak yine son söz cumhurbaşkanındadır. Bu hususun ileriki zamanlarda kurulların danışmanlık yapma cesaretini ya da kapasitesini etkileyip etkilemediğinin irdelenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de yeni yönetim sistemi ile 9 adet politika kurulu oluşturulmuş ve bu kurullara toplamda 76 kişi atanmıştır. Büyük çoğunluğu erkeklerden oluşan kurullar; siyasetçilerden, bürokratlardan, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden, akademisyenlerden, iş insanlarından ve sanatçılardan oluşmaktadır. Sosyal Politikalar Kurulu özelinde bir değerlendirme yapıldığında da benzer bir sonuç ortaya çıkmaktadır (Tablo 1).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle bakanlık sayısı azaltılmıştır. Yeni yönetim sisteminde bu durum bakanlıklar yerine politika kurullarının oluşturulduğu şeklinde yorumlanabilir. Ancak bakanlıklar ve politika kurulları Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi teşkilat yapısı içerisinde ayrı yer almaktadır. Sosyal Politikalar Kurulu’nun toplumun ihtiyaç sahibi kesimleri, aile, çalışma hayatı, gelir güvencesi ve gelir adaleti, sosyal refah, dezavantajlı gruplar ve göç ve göçmenlerden olmak üzere 7 temel görev alanı ve politika önerileri geliştirmek ya da oluşturmak olmak üzere 2 temel işlevi bulunmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın görev ve yetkileri ise benzer alanlarda; “ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek”, “işbirliği ve koordinasyonu sağlamak”, “gerekli planlamaları yapmak”, “izlemek”, “takip etmek”, “denetlemek”, “tedbirleri almak” ve “uygulamak” şeklinde özetlenebilir. Bu doğrultuda Bakanlık ile Kurulun yetki ve görevlerinin benzeştiği görülmektedir. İlgili yasal düzenlemeler esas alınarak, Politika Kurulları ile Bakanlık arasındaki fark şu şekilde ifade edilebilir: Politika Kurulları politika oluşturma, Bakanlıklar ise politika uygulama ile görevlendirilmişlerdir (Şekil 2).

Kurullar; bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve diğer ilgililer ile toplantılar yapabilmektedir. Dikkat çeken en önemli husus, toplantılara Cumhurbaşkanından sonra başkanlık edecek kişinin politika kurulu başkanvekili ya da bakan olmasıdır. Zaten bu toplantılar ile ilgili bütün çalışmaların mesuliyeti de politika kurullarına verilmiştir. Bu düzenleme politika yapım sürecinde politika kurullarının daha etkin olabileceğini göstermektedir. Ancak uygulamada bu sürecin nasıl işleyeceğini görebilmek için zamana ihtiyaç vardır.

Yeni yönetim sistemi ile kanun tasarısı kaldırılmıştır. Eski sistemde bakanlıkların hazırladığı kanun tasarılarının hazırlık aşamasına politika aktörleri katılarak görüşlerini ifade etmekteydiler. Politika kurullarından bu boşluğu doldurarak ortak aklın politika kararlarına yansımaya yardımcı olması beklenmektedir.

Politika kurullarının oluşturulması ile ortaya çıkan bir husus da kurulların kamu harcamalarının artmasına neden olabileceğidir. Tabii işlevselliğinin mali yükten daha önemli olduğu söylenebilir. Böyle bir değerlendirme yapabilmek için de politika kurullarının çalışmalarının bir süre devam etmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak yeni yönetim sisteminde; politika kurullarının politika oluşturacağı ya da geliştireceği, bakanlıkların ise Cumhurbaşkanının uygun gördüğü politikalar doğrultusunda uygulayıcı rolü ile politika yapım sürecinde yer alacağı söylenebilir. Türkiye’de politika kurullarından beklenen sonuç alındığı takdirde Cumhurbaşkanına geçici kurul oluşturma ve kaldırma yetkisi verilebilir. Böylece sorunların daha etkin ve hızlı üretilen politikalar ile çözülmesi sağlanabilir.

Politika kurulları konusu sadece bakanlıklar ile ilişkiler gibi dar bir çerçeveden ele alınmamalı, uygulamada bu sürecin nasıl işlediği incelendikten sonra daha kapsamlı

şekilde analiz edilmelidir. Ayrıca, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ABD’de uygulanan kamu politikası anlayışına benzer yanlarının olmasından dolayı ABD’deki ofis ve konseylerin incelenerek karşılaştırmalı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı B. (2017). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Olası Demokratik Ve Ekonomik Etkileri, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 12(24), 1-16.
- Aygen M. (2017). Başkanlık Sistemi Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27(2), 167-176.
- Cohen, D. (2018). FOIA In The Executive Office Of The President, N.Y.U. Journal of Legislation & Public Policy, 21(1), 203-236.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK-1), Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 1, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 10/7/2018 - 30474
- Demirhan, Y. ve Adıgüzel Ö. (2016). “Türkiye’de Hükümet Sistemi Arayışlarına Halkın Bakışı: Diyarbakır Örneği”, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(11), 177-212.
- Executive Offices (2018). <https://www.whitehouse.gov/> Erişim tarihi: 11.01.2019.
- Gülener, S. ve Miş N. (2017). Cumhurbaşkanlığı Sistemi, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Sayı 190.
- İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK-14), Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 14, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 24/7/2018 – 30488
- Kamalak, İ., Gül, H. ve Sallan Gül, S. (2015). Demokrasi, Siyasal Rejim ve Başkanlık Sistemi Tartışmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi, Toplam ve Demokrasi, 9 (19-20), 127-148.
- Kartal N. ve Demirhan Y. (2017). Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi ve Yeni Sistemin Kamu Yönetimine Yansımaları, Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Keskinsoy Ö. ve Kaya S. B. (2018). Türkiye’nin Hükümet Sistemleri Üzerine Bir Değerlendirme, TBB Dergisi (137), 67-96.
- Relyea, H. C. (2008). The Executive Office of the President: An Historical Overview, <https://fas.org/sgp/crs/misc/98-606.pdf> Erişim tarihi: 11.01.2019.
- Sobacı, M. Z., Miş, N. ve Köseoğlu Ö. (2018). Türkiye’nin Yeni Yönetim Modeli ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı, Seta Perspektif, Sayı 206, Haziran, 1-6.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK-13), Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 13, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 24/7/2018 – 30488
- TBMM (2018). Yeni Sisteme Göre Yasama El Kitabı, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Yasama_El%20Kitabi.pdf Erişim tarihi: 11.01.2019.
- The White House (2018). The Budget For Fiscal Year, Executive Residence at the White House, <https://www.whitehouse.gov/sites/whitehouse.gov/files/omb/budget/fy2018/eop.pdf> Erişim tarihi: 11.01.2019.
- Turan, M. (2018). Türkiye’nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 7(3), 42-91. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181009-12.pdf> Erişim tarihi: 11.01.2019.